עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי׳ פ"ג מהל׳ מלוים הל"ט סמג עשין ט טוש"ע ח"מ סי׳ רעז סעיף ה:
סח ג מיי׳ שם הל׳ ג טוש"ע שם סעי׳ ג:
סט ד ה ו מיי׳ פ"א מהל׳ אבל הל"ו והל"ח סמג עשין מדרבנן טוש"ע יו"ד סי׳ שעד סעי׳ ח:
ע ז מיי׳ פ"ג מהל׳ אישות הלי"א טוש"ע אה"ע סי׳ לז סעי׳ א:
עא ח [מיי׳ פ"ג מהל׳ יבום הל"ו] טוש"ע אה"ע סי׳ קסז סעי׳ ד:
עב ט מיי׳ פ"ג מהל׳ איסורי ביאה הל"ג:
עג י מיי׳ פ"ג מהל׳ מטמאי משכב ומושב הלכה ג:
עד כ מיי׳ פ"ז מהל׳ תרומות הל"ג:
עה ל מיי׳ פ"ח מהל׳ איסורי ביאה הל"ג [והלי׳ ופ"ח הל"ו והל׳ ג טוש"ע אה"ע סי׳ ו סעי׳ ט וסי׳ יז סעי׳ יג]:
[עי׳ תוס׳ סנהדרין סד: ד"ה כ"ג]
עו מ מיי׳ פ"א מהל׳ איסורי ביאה הל"ב:
[השגת פט"ו הי"ד]

תורה אור

בקבר להנחיל לאחיו מן האב אינו והא הוה *עובדא ופרכס עד תלת פרכוסי אמר מר בריה דרב אשי *מידי דהוה אזנב הלטאה דמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר לומר שממעט בחלק בכורה ואמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בן שנולד אחר מיתת האב אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא °וילדו לו בעינן בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא °יכיר בעינן והא ליכא והלכתא ככל הני לישני דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: וההורגו חייב: דכתיב °ואיש כי יכה כל נפש מ"מ: והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: למאי הלכתא אמר רב פפא לענין אבלות כמאן דלא כרשב"ג *דאמר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספק הוי הכא במאי עסקינן דקים ליה שכלו לו חדשיו: **מתני׳** בת *שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה *וחייבין עליה משום אשת איש ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון נשאת לכהן תאכל בתרומה בא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה °בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין *עליה והיא פטורה *פחות מכן כנותן אצבע בעין: **גמ׳** ת"ר בת ג׳ שנים מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכ"א בת ג׳ שנים ויום אחד מאי בינייהו אמרי דבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו ור׳ יוחנן אמר * ל׳ יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו מיתיבי בת ג׳ שנים ואפי׳ בת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בת שלש שנים ויום אחד

בשלמא

ירמיה כב · שם · ויקרא כד

רש"י

בקבר. כי מת הוא קודם לה: ופרכס. עובר שמבעי אמו אחר מיתתה מלמא פרכוסי. אלמא היא מייתה ברישא: לומר שממעט כו׳. [illegible] דקתני נוטל ומנחיל לומר שממעט בחלק בכורה כגון אם היה בן יום אחד כשמת אביו והיה לו אח בכור ואח פשוט ומת הוא אחר אביו נוטל הוא מאביו את חלק רביעי שבנכסיו ומנחילו לשני אחיו ונוטלין הבכור והפשוט את חלקו של זה בשוה ונמצא ממעט בחלק הבכור דאי לאו איהו הוה שקיל בכור תרי תילתי כגון משנה זהובים ארבעה ופשוט נוטל ב׳ זהובים ועכשיו נוטל הבכור ג׳ זהובים כנגד שני אחין ומחלקו של זה ג׳ רבעי זהוב נמצאו ביד בכור ד׳ זהובים חסר רביע וביד פשוט ב׳ זהובים ורביע. והוקא בן יום א׳ אבל עובר אינו ממעט כדאמר לקמן בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק הבכורה ונוטל הבכור שליש בכורתו ובין שלשתן יחלקו ב׳ שלישים: מאי טעמא. אמרינן בן יום אחד דממעט אבל עובר לא: וילדו לו בעינן. משמע׳ בחייו: בכור שנולד אחר מיתת אביו. כגון מת אביו והאשה מעוברת תאומים אין היוצא ראשון נוטל פי שנים. בלאו תאומים לא משכחת לה דכיון דבכור לא נולד עד מות אביו פשוט מהיכן בא. אי נמי שהניח ב׳ נשים מעוברות: כמאן דלא כר׳ שמעון. אסולה מתני׳ קאי דקא חשיב בן יום אחד בן קיימא: באדם. דאילו בבהמה שמונה ימים לא הוי נפל׳: **מתני׳** בת ג׳ שנים. ביאתה ביאה לכל דבר: מתקדשת. אם מסרה אביה לכך: אם בא עליה יבם קנאה. וזכה בנכסי אחיו ליורשה׳ ולטמא לה: וחייבין עליה. אם קבל בה אביה קדושין מזה וכא אחר עליה נהרג דביאתה ביאה: ומטמאה את בועלה. אם היא נדה. אבל פחות מכן אע"ג שמטמאה במגע אינה מטמאה את בועלה משום בועל נדה לטומאת ז׳ אלא משום נוגע ולטומאת ערב: תחתון. של בועל נדה: כעליונו. של זב: מן הפסולין. כגון חלל נתין וממזר ועבד ועובד כוכבים: פסלה. מתרומת אביה אם היא בת כהן כדתניא בגמרא דאלמנה לכהן גדול ביבמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית שבא עליהן כו׳ ת"ל כי תהיה לאיש זר׳ כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: מכל העריות. כגון אביה או אחיה: והיא פטורה. מפני שהיא קטנה ולאו בת עונשין: **גמ׳** ערב ראש השנה. של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי בת ביאה עד יום אחרון של שלישית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יום ראשון ברביעית: שלשים יום איכא בינייהו. לרבי מאיר מכי מיקלע שלשים יום בשנה שלישית הויא בת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא בינייהו טובא:

בשלמא

ו בס"א: לו משמע.

תוספות

אבל יצא ראשו אין דוחין נפש מפני נפש ומיהו לאפטר דוחקא היכא דלאו היה לא מיחייב ההורגו עד שיצא ראשו שתלוי קצת בחיות אמו אבל היכא דמתה חייב משום דכמונח בקופסא דמי ול"ת אם תמצי לומר דמותר להורגו בבטן אפי׳ מתה אמו ולא הוי כמונח בקופסא אמאי מחללין עליו את השבת שמביאין סכין דרך ר"ה לקרוע האם כדמוכח בפ׳ קמא דערכין (דף ז) וי"ל דמכל מקום משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת אף ע"ג דמותר להרגו דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור כדאמר פרק הנשרפין (סנהדרין עח.) דרוב גוססים למיתה ומחללין את השבת עליו כדאמר פרק בתרא דיומא (ד׳ פה:) דאין מהלכין בפקוח נפש אחר הרוב: **מאי** טעמא וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא אצטריך למדרש וילדו כדאמר בפ׳ מי שמת (ב"ב דף קמב:): **איש** כי יכה כל נפש אפילו כל דהו. האי קרא כתיב באמור אל הכהנים ותימה דבריש הנחנקין (סנהדרין דף פה:) דריש מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש: **הא** לא שהה ספקא הוי. משמע הכא דלרבנן הוי טפי בר קיימא מלרשב"ג דאפילו בן יום א׳ הוי לדידהו בן קיימא וכן בפ׳ החולץ (יבמות דף לו:) ואיתא בתוספתא *מחלוקת פלוגתייהו של בן ח׳ דלרבנן אפילו שהה שלשים יום הוי נפל ואתא רשב"ג למימר דאם שהה ל׳ יום הוי בר קיימא דאמר בן ז׳ הוא ואישתהויי אשתהי וכן בפרק הערל (יבמות דף פ:) ויש לומר דבתרתי פליגי ודייק מגלא קאמר רשב"ג אם שהה ל׳ יום אינו נפל כיון דקאי ארבנן דאמרי בבר ח׳ דהוי נפל ומדנקט כל ששהה משמע דבכל ולדות במי רשב"ג יום ל׳ ואם כן שמעינהו לרבנן דלאו בכל׳ תלוי אלא בחדשי ההריון: **דקים** ליה דכלו לו חדשיו. הא לא קים ליה ספקא הוי ובנפל מן הגג או אכלו ארי איירי דבפיקן ומת אפילו לרבנן הוי נפל כדאמר פרק רבי אליעזר אם לא הביא (שבת קלו.) ואם תאמר אם כן מאי טעמא דרשב"ג כיון דליכא ריעותא אמאי אינו מתאבל עליו דניזיל אחר רוב ולדות דהוו בני קיימא ובפ׳ רבי אליעזר אם לא הביא (שם) דאסר ההוא מגלה דאישתכח ביומא דשביעאה משום דהתם פסיק הלכה כרשב"ג אמאי לא אזלינן בתר רובא וי"ל דנפלין הוי מיעוט דשכיח ודבר שאינו הוא ולכך החמירו חכמים ולענין אבלות הקילו וגדולה מזאת מצינו דאמר בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) דיום ל׳ כשלפניו לענין אבלות אע"ג דקי"ל בהחולץ (יבמות לו:) דמת ביום ל׳ ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא ול"ת דהכא אמר דבלא שהה ספקא הוא ואינו מתאבל עליו ובמסכת שמחות (פ"ד ה"ג) תנן ספק אחיו ספק אינו אחיו מתאבל עליו וי"ל דשאני התם כיון דבר קיימא הוא אי אין מתאבל עליו סברי עלמא דאין מתאבלין על אחין א"נ בספק בן ט׳ לראשון או בן ז׳ לאחרון דמה נפשך חד מינייהו חייב וגלוי הדבר לפטור שניהם: **שלשים** יום איכא בינייהו. הא דלא קאמר יום אחד בשנה חשוב שנה איכא בינייהו דלרבי מאיר בב׳ שנים ויום אחד סגי ולא הוי פליג אברייתא דבסמוך היינו משום דשנת ג׳ בשביל יום אחד לא הוה קרי ליה שלש שנים ול"ת ולימא דיום ראשון של שנה רביעית איכא בינייהו דלרבי מאיר במקצת היום סגי ולרבנן בעינן מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר פ"ב דזבחים (דף כה:) דשעות פוסלות בקדשים וי"ל דקים ליה דרבנן לא בעו מעת לעת ועוד דאם כן אף לר׳ מאיר הוה ליה למתני ג׳ שנים ויום אחד והוה ליה לפרושי דלא בעינן מעת לעת והא דתנן בפרק אלו נערות (כתובות דף כט.) הגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג׳ שנים ויום אחד יש לה קנס לא אתיא כרבי מאיר מדמצריך יום אחד אחר שלש שנים ואם תאמר והיכי מוכח התם דרישא כרבי מאיר דקאמר פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא והתם ע"כ אסיפא דמתני׳ סמיך דקתני (א) כל מקום שיש מכר אין קנס דמנערות איכא למימר דלא אתי למעוטי קטנה אלא בוגרת דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:) תנן אין חייב הבא על נערה המאורסה עד שתהא נערה ודייק התם דהאי לאפוקי קטנה דאי לאפוקי בוגרת אלא על נערה מבעי ליה אלמא נערה אפילו קטנה משמע אלא אסיפא סמיך כדפרישית והיכי דייק מסיפא דמתני׳ דרישא נמי ר"מ כיון דמציעתא לא אתיא כוותיה וי"ל דלאו ממש ר"מ היא קאמר אלא דדייק דתנא דההיא פירקא סבר דקטנה אין לה קנס כדקתני בסיפא ול"כ נערות נקט לאפוקי קטנה ורבא דפריך בפ"ק דכתובות (דף יא.) הגיורת יש לה קנס יהבינן לה קנס דחולה ולכלה בהוצאה נכרית אלמא סבר דמתני׳ סבר דקטנה יש לה קנס היינו משום דסבר כיון דהך בבא דגיורת לא אתיא כר׳ מאיר במאי דנקט שלש שנים ויום אחד אם כן גם לענין דקטנה יש לה קנס אתיא כרבנן (ג) וה"ה דפריך בפ׳ ד׳ וה׳ (ב"ק לח:) ממתני׳ דאלו נערות (דף כט.) דקתני כותית יש לה קנס לרבי מאיר אע"ג דההיא דגיורת לא אתיא כר"מ מ"מ כיון דסתם מתני׳ ר"מ היא מאי דמצינן לאוקומי כוותיה מוקמינן:

אחר

תוספי הרא"ש

מאי טעמא וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא איצטריך וילדו לו כדפרש"י לעיל אלא אמרינן בפרק מי שמת: איש כי יכה כל נפש אדם. אפי׳ כל דהו והאי קרא כתיב באמור אל הכהנים ותימה דבריש אלו הן הנחנקין דריש ליה מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש לפי עדים: הא לא שהה ספיקא הוי משמע הכא דחשיב בן קיימא לרבנן טפי מלרשב"ג. ותימה דבפ׳ החולץ משמע איפכא דבקשתה אמרי רבנן דאפי׳ שהה ל׳ יום הוי נפל ולרשב"ג לא הוי נפל אלא אמרינן התם בן ז׳ הוא ואישתהויי אישתהוי וי"ל דבתרתי פליגי רבנן ח׳ פליגי והכי מתניא פלוגתייהו בתוספתא הוא דאמרינן הכא דפליגי בסתם ולדות דייק תלמודא מדקתני בסתמי׳ דרשב"ג כל ששהה ל׳ יום באדם אינו נפל דאי לא פליגי אלא בבן ח׳ כדמשמע בתוספתא ה"ל למימר אם שהה ל׳ יום אינו נפל ומדנקט האי לישנא כל ששהה ל׳ יום באדם אינו נפל ש"מ דשמעינהו לרבנן דמקילי בסתם ולדות למימר דיצא לאלתר מידי נפל. דקאמר רשב"ג דוקא אם שהה ל׳ יום באדם אינו נפל הלא מסלק רשב"ג בין סתם ולדות לבן ח׳ להכי אמר כל ששהה שכולל כל הולדות. ותימה היאך נימא ליה מתניתין אליבא דרבנן והא בפירקן ומת אמרי׳ רבנן מדרבנן ואפשר חייב באבילות וי"ל דסתמא מתני׳ בנפל מן הגג ואכלו ארי ותימה בנפל מן הגג דליכא ריעותא מ"ט דרשב"ג ניזיל בתר רוב נשים דחולד מעליא ילדן ות"ק דבפ׳ ר"א דמילה פסקינן כרשב"ג ואמרי׳ שלא הלכתא דאישתמיט ביומא דשבעה ו"ל כיון דמיטמא דנפלים מצוי והוה חיישינן למיטמא בה כדאמרינן גבי טיט שאין להם סוף כיון דמיעוט נינהו [חיישינן] ליה. ולענין אבלות נמי כיון דנפלים מצויין הן לא אזלינן בתר רובא להחמיר דלענין אבי"ת הקילו חכמים וגדולה מזו בפ׳ יש בכור כדאמרינן יום ל׳ כיום שלפניו לענין אבילות משום דקי"ל הלכה כדברי המקל באבל אע"ג דקי"ל בפ׳ החולץ דאם (ילדה) [מת] בתוך ל׳ חולצת ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא והיינו כקולי דסר הקולי דסר לא חשו באבילות דרבנן. ותימה הכא אמרינן דהכא דאינו שוהה דאינו מתאבל על הספק ובמס׳ שמחות תנן הספיקות מתאבלין עליהן ו"ל דהתם אמרי׳ בספק בן ט׳ לראשון ובן ז׳ לאחרון דממה נפשך חד מינייהו חייב להתאבל ותנאי הדבר לפטור שניהן: וחייבין עליה משום אשת איש. פרש"י אם קבל בה אביה קדושין הבא עליה נהרג וביאתו ביאה וק׳ לפי׳ למה לי למיתני הך בבא והיינו אם בא עליה אחד מן העריות האמורות בתורה מומתין על ידיה. ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר אם בא עליה יבם קנאה דלא תימא לא קנאה אלא מדרבנן מידי דהוה אביאת בן ט׳ קי"ל דקנאה מדאורייתא וחייבין עליה משום אשת איש: ערב ראש השנה איכא בינייהו. לר׳ מאיר סגי ליה בערב ראש השנה לרבנן צריך שתכנס לשנה רביעית: שלשים יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו ותימא לימא שנה שלישית איכא בינייהו לבר יום אחד דלר׳ מאיר בשתי שנים ויום א׳ סגי דיום אחד בשנה חשוב שנה ולא הוה פליג אברייתא דבסמוך וי"ל דמשום יום אחד לא הוה קרי לה בת ג׳ שנים. ותימא ולימא יום ראשון של רביעית איכא בינייהו דלר׳ מאיר בתחלת שנה רביעית סגי ולרבנן בעי׳ מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר לקמן בפירקין לענין קדשים. וי"ל דקים ליה דלרבנן לא בעי׳ מעת לעת ועוד דאע"ג גם לר׳ מאיר ה"ל למיתני בת ג׳ שנים ויום אחד ולפרש דלא בעינן מעת לעת:

מוסף רש"י

אזנב הלטאה. אם חותכין אותה מפרכסת הזנב ואע"פ שאין בה חיות (ערכין ז.). כל ששהה שלשים יום. משנולד מי שלשים יום (יבמות לו:) שחיה שלשים יום (שם פ:). באדם אינו נפל. ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור, דאמרינן לשבעה נגמרה צורתו ואשתהויי עד שמיני (שם). להכי נקט באדם, דאלו בבהמה ח׳ ימים (שם לו:). בת שלש שנים ויום אחד. קים להו לרבנן דעד האי כמוליה בתולים ומאז היא ראויה לביאה (סנהדרין נה:) אבל פחות מכאן כנותן אצבע בעין ואינה ביאה (קדושין י.). מתקדשת בביאה. מדעת האב (שם) אם מסרה אביה לאחד לבא עליה לשום קדושין, אבל לא מדעת עצמה, דאין מעשה קטנה כלום (סנהדרין שם.) דלאב זכאי בכתובו בקדושיה, דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה, אבל היא עצמה ואמה ואחיה כשהיא יתומה אין בה קדושי תורה, אלא רבנן הוא דתקון ולא אלימיה נמי אלא מיאון בעלמא (שם נה:).
(המשך בדף מה ב למטה)

הגהות הב"ח

(א) תוס׳ ד"ה שלשים וכו׳ דקתני [illegible] (ב) בא"ד [illegible]

ב"ב קמב.
[illegible]
[ולירשה רש"ש]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones